— May I come in?[1]

До кабінету психоневролога зайшов моложавий чоловік у чорному, вже приношеному костюмі, а за ним тонконога жінка в елегантній світло-сірій сукні з білою сумочкою в руках. В її великих очах світився переляк, і лікар одразу звернувся до неї:

— Сідайте,— вказав на стільця біля столу, і коли вона сіла, продовжував: — На що скаржитесь?

— Ні, ні,— жінка заперечливо хитнула головою.— Ви не подумайте, я цілком здорова... Це ось мій чоловік...

Лікар з цікавістю подивився на її чоловіка. Спокійний вираз обличчя, здоровий колір шкіри.

— Що ж із вами?

— Be a good soul and help me[2] — сказав той.

— Іноземець? — спитав лікар у жінки.

— Та ні, навпаки...

— Так чому ж ви не розмовляєте рідною мовою? — різко спитав лікар, пильно дивлячись пацієнтові в очі.

— What do you speak? — спитав той.— I don't understand[3].

— Він ні слова не розуміє, окрім англійської,— поспішливо промовила жінка.

— Що — жив у Англії?

— Навпаки, ніколи там не був. Киянин. Англійську вивчав тут — на курсах і вдома. Та ще з місяць методом гіпнопедії — під час сну цілими ночами слухав магнітофонні записи. Мабуть, це й сталося через оту гіпнопедію... Він зовсім втратив свою мову.

— Та-ак...— Лікар узяв лискучу кулькову ручку.— Розповідайте або перекладіть його розповідь.

...Вексюк поспішав до Центральної наукової бібліотеки. З майдану Толстого під'їхав тролейбусом — зупинка якраз навпроти світлого будинку Бібліотеки. Як часто трапляється з науковцями, він був неуважливий до навколишнього. Не реагував навіть на міліцейський сюрчок. Вже на тротуарі його зупинив міліціонер і два юнаки з пов'язками на рукавах.

— Ви перейшли дорогу в недозволеному місці,— суворо сказав міліціонер.— От через таких, як ви,— і нещасні випадки! Штраф один карбованець.

— What is up? — раптом обізвався Вексюк по-англійському.— I'm going to the library[4].

Несподівано сильне нервове напруження пройняло всю його істоту. Ні, штрафу він не заплатить, і справа тут, зрештою, не в карбованці, це ж просто несправедливо — перехрестя за якихось тридцять-сорок метрів, та й чому одразу штраф? Хіба не можна попередити? Ні, він перехитрить цього міліціонера, бач, той уже розгубився, вже поклав квитанцію до планшета, ну, звичайно ж, гостинність не дозволяє штрафувати іноземців, мало чого — ну, задивився чоловік, чи що, іноземцеві в чужому місті все цікаве...

І Вексюк ще швидше, ще енергійніше сипонув англійськими словами, добірними реченнями, навіть афоризмами. Сам собі дивувався: де воно в нього береться?

А він часом не придурюється? — Міліціонер кивнув хлопцям, що ні в сих ні в тих переступали з ноги на ногу.

— Начебто ні,— сказав один.— Шпарко чеше... Здається, по-англійському.

— А ти вивчав англійську? — спитав другого міліціонер.

— Та вивчав...

— Ну, то поясни йому, що тут не можна переходити і нехай собі топає.

Хлопець, ніяковіючи, звернувся до Вексюка:

— English?[5]

— Yes, Гш! — зрадів той.— Do you speak English? Oh, Гш glad, very glad![6]

— Що він торохтить? — спитав міліціонер.

— Та... каже, що він англієць... Не розуміє по-нашому...

З цього моменту, саме з цієї миті Вексюк цілком переключився на англійську, почав мислити англійською, лише англійською! І як же він зрадів, коли переконався, що й справді не розуміє, про що говорить міліціонер. Ну, хоча б тобі слово!

Ну, звичайно ж, його відпустили — певне, міліціонерові було трохи ніяково за свій сердитий тон, він вибачливо усміхнувся і жартівливо посварився пальцем.

"Adieu, adieu...— хотілося заспівати Вексюкові.— adieu, my friends..."[7]

Пружною ходою впевненої в собі людини він зійшов сходами до парадного Бібліотеки, легко прохилив масивні двері, і вже у вестибюлі його огорнула ота особлива, цілком своєрідна атмосфера, в якій б'ється пульс наукової думки.

На полиці під його номером лежав стос книг, виписаних раніше. Вексюк студіював парапсихологію, користуючись здебільшого перекладними російськими виданнями. Приготувався конспектувати останню працю Ч. Хензела, розгорнув книжку і... закліпав очима. Не міг прочитати й слова! Прикусивши губу, обклався словниками і почав знайомитися з абеткою. Десь, може, з годину бився над одним реченням, поки переклав на англійську. Стурбувався, стривожився: що сталось?

Дома було не легше. Спочатку дружина сприйняла все за жарт.

— Ну, не дурій, перестань,— сміялася.— Бачу, бачу, що таки трохи вивчив свій інгліш!

Та коли минуло кілька днів, а він торохтів лише по-англійському, дружина усвідомила, що з ним трапилось щось незвичайне.

— Це тебе гіпнопедія довела,— хитала вона головою.— Бач, я ж казала — не треба...

А він тільки розводив руками та ніяково усміхався — не розумію, мовляв, що ти кажеш.

Відтоді, звертаючись до чоловіка, вона чомусь гукала, мов до глухого, вдавалася до загальнозрозумілої мови жестів, а потім і сама почала вивчати англійську. Чоловік охоче допомагав. Вказуючи на стіл, вимовляв:

— A table, a table.

Вона ж повторювала обов'язково двоє слів: a table — стіл, a table — стіл. По-перше, боялася, щоб і з нею не трапилось того, що з ним, а по-друге, сподівалася, що в такий спосіб він почне пригадувати українські слова. Та її надії не справдилися. Він міг повторити за нею, але одразу ж забував. Українські слова зісковзували з його пам'яті, наче краплі зі скла.

Тоді вони вирішили звернутися до психоневролога.

— ...Я вже подумала: чи не повторити ту саму ситуацію? — сказала жінка, коли лікар закінчив записувати анамнез.

— Тобто як? — скинув бровами лікар.

— А так — хай поїде до Бібліотеки і знову перейде вулицю в недозволеному місці.

— Думка цікава,— замислено промовив психоневролог,— але... таким способом навряд чи можна досягти бажаного ефекту. Ні, ні, з цього нічого не вийде.

— Що ж ви порадите?

В голосі жінки чулося розчарування, в бчах знову виринув острах. Лікар деякий час мовчки дивився на Вексюка, що сидів, згорбившись, на стільці, здавалось, байдужий до всього.

— Та ви говоріть,— проказала притишеним голосом.— Він без перекладу не зрозуміє й слова.

— Я не тому...— обізвався лікар.— Просто міркую... І, знаєте, я гадаю, що йому...

Він говорив занадто вже повільно, і жінка нетерпляче прохопилася:

— Що? Що йому?

— Йому потрібен... Лондон.

Жінка зітхнула, а лікар продовжував міркувати вголос:

— Розумієте, подібна ситуація, але... щоб інше мовне середовище. Так, так, інше середовище.

— Можливо, це дало б ефект... Але ж, лікарю...

— Що вас турбує?

— Ну, самі розумієте, організувати поїздку до Лондона — це не так просто...

— Можете не хвилюватися, все буде гаразд. Зараз ми про цю процедуру й домовимось.

...На обрії замаячіло гігантське місто.

Вексюк почув ніжний голос стюардеси:

— Літак прибуває в лондонський аеропорт, прошу застебнути ремені.

Увесь час — і в літаку, і в автобусі Вексюків мозок свердлила одна думка: хоча б не порушити правил вуличного руху! Адже в Англії лівосторонній рух, з незвички можна переплутати. Тут треба бути особливо уважним і обачним! Тим більше, що поліція дуже прискіплива, коли що, то вже не відбояришся. Це тобі не вдома.

Вексюк тремтів уже на саму згадку про порушення правил вуличного руху, його охоплював панічний страх.

І ось те, чого він так боявся, таки сталося.

Вийшовши з автобуса на зупинці біля Трафагальскверу, він задивився на Нельсову колону і опам'ятався на проїжджій частині серед цілого тлуму автомашин. Що тут зчинилося! Какофонія сигналів ошелешила, оглушила бідного Вексюка, і коли він став перед огрядним полісменом, то затремтів, як осиковий лист. Та невже ж він оштрафує? Хіба в англійській столиці не шанують іноземних туристів? А він, Вексюк, таки ж справді іноземець!

Полісмен сердито щось вигукнув, а тоді як не замахнеться гумовою палицею та як не огріє його по плечах!

Кров шугнула Вексюкові в голову.

— Ах, ти ж дубина голова! — крикнув на полісмена. Певне, хотів сказати "дубиноголовий", а вимовилось роздільно: "дубина" і "голова" з наголосом на другому складі. Це здалось дотепним, і Вексюк, дивлячись на м'ясисту полісменову пику, повторював:— Дубина голова! Дубина голова!

Той ще раз уперіщив його по плечах.

— В чому справа? Оце така ваша хвалена коректність? — закричав обурений Вексюк.— Я йду до бібліотеки!

Про бібліотеку вирвалось якось мимоволі, але той все одно не розумів, про що він говорить. А Вексюка наче прорвало — сипав і сипав українськими словами, аж поки полісмен не просяяв усмішкою.

Тоді Вексюк несподівано заспівав:

Посилала мене мати, посилала мене мати,

Посилала мене мати зеленеє жито жати...

Полісмен потиснув йому руку, поплескав по плечу і сказав чистою українською мовою:

— Ну, ось так, товаришу Вексюк, все гаразд, гіпнотичний сеанс закінчено. В передпокої на вас чекає дружина.

Вексюк протер очі і полегшено зітхнув — замість полісмена перед ним уже знайомий психоневролог у білій шапочці і халаті.

— Ага, так...— промимрив Вексюк і помалу пішов до виходу.— То це ви, значить, мене... гумовою палицею?

— Тільки в уяві...— усміхнувся лікар.— А як це зветься по-англійському? — спитав, показавши на двері.

Вексюк наморщив лоба, губи його заворушилися:

— Двері... двері... Не знаю.

— А вікно?

Вексюк поглянув крізь велику прозору шибку у сад і знизав плечима:

— Вікно... вікно... Треба заглянути в словник.

— Цікавий казус лінгва![8] — вигукнув лікар.— Бувайте здорові!

[1] Чи можна зайти?

[2] Будьте ласкаві, допоможіть мені.

[3] Що ви говорите? Я не розумію.

[4] В чому справа? Я йду до бібліотеки.

[5] Англієць?

[6] Так! Ви розмовляєте по-англійськи? О, я радий, дуже радий!..

[7] Прощавайте, прощавайте, мої друзі...

[8] Казус (лат.) — випадок; лінгва (лат.) — мова.